

Ο Νίκος Φίλης και η γενοκτονία του μικρασιατικού Ελληνισμού

Αναδημοσίευση από το Άρδην-Ρήξη.
Γράφει ο **Γιάννης Ταχόπουλος**.

Ο πρώην Υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων Νίκος Φίλης

Σε ένα από τα άρθρα του τό 2014 ο νυν Υπουργός (πρώην Έθνικης) Παιδείας και (έτι) Θρησκευμάτων Νίκος Φίλης δηλώνει τη διαφωνία του με την πρόταση κάποιων βουλευτών για ποινικοποίηση της αντίθεσης στην άποψη ότι συνέβη Γενοκτονία των χριστιανικών Μικρασιατών (Ελλήνων, Αρμενίων κ.ά.). Τα επιχειρήματα που παραθέτει είναι τα εξής:

1. Η αναγνώριση από την κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ της Γενοκτονίας ήταν μη έπιστημονική, όφειλόταν σε έσωτερικές κομματικές πιέσεις (λόμπυ Ποντίων εντός του παπανδρεϊκού ΠΑΣΟΚ) και σε διάχυτες έθνικιστικές φαντασιώσεις περι περικύκλωσης της Τουρκίας.
2. Τό ότι δέν πίστευε τό έλληνικό κράτος ότι διαπράχτηκε Γενοκτονία των μικρασιατών Έλλήνων αλλά την αναγνώρισε για κομματικούς λόγους αποδεικνύεται κατά τόν Ν. Φίλη επίσης από τό γεγονός ότι τό κράτος δέν πρόβαλλε ποτέ στους διεθνείς όργανισμούς τέτοιο θέμα σε αντίθεση προς τους Αρμένιους που επίμονα ζητούσαν την διεθνή αναγνώριση της δικής τους γενοκτονίας από την

Τουρκία. Αντίθετα, οί μεταγενέστερες ελληνικές κυβερνήσεις υποβάθμισαν τὸ θέμα, μετὰ μάλιστα καὶ τὴν ἀντίδραση τῆς Τουρκίας.

3. Ὑπῆρξε ἐθνοκάθαρση, αἱματηρὴ ἐκδίωξη, ὠμότητες, ἀλλὰ ὄχι γενοκτονία.

4. Ὁ ὅρος γενοκτονία ἐμφανίστηκε μετὰ τὸ 1945 (ἄρα ἔπεται τοῦ διαστήματος 1914-1922).

5. Ὁ ἴδιος ὅρος παραπέμπει σὲ «βιομηχανικὰ σχεδιασμένη κρατικὴ ἐπιδίωξη ἐξαφάνισης ἐνὸς ὁλόκληρου ἔθνους», «ὅπου κι ἂν κατοικεῖ αὐτό». Ἄρα –ἐννοεῖ ὁ ἀρθρογράφος–, ἀφοῦ δὲν ἐξοντώθηκαν ὅλοι οἱ Μικρασιάτες, δὲν ὑφίσταται γενοκτονία.

6. Στὸν ἴδιο ὅρο -τὴ γενοκτονία- «δεν ἐμπλέκονται ἐδαφικὲς διεκδικήσεις». Ἄρα, συμπεραίνει ὁ ἀρθρογράφος, ἀφοῦ τὸ ἐλληνικὸ κράτος διεκδίκησε τὴν Ἰωνία, δὲν τίθεται θέμα γενοκτονίας.

7. Ἐπὶ μισὸ αἰῶνα μετὰ τὸ Ὀλοκαύτωμα τῶν Ἑβραίων κανεὶς δὲν χαρακτήρισε γενοκτονία ἄλλες, μεταγενέστερες σφαγές. Μετὰ, ἄρχισε νὰ χρησιμοποιεῖται χρησιμοθηρικὰ ὁ ὅρος, ἡ σημασία τοῦ ὁποίου διευρύνθηκε, ἀλλὰ σὲ κάθε περίπτωση ὑπῆρχε κοινὴ καὶ διεθνὴς ἀποδοχὴ τῆς χρήσης του προκειμένου νὰ γίνεταί λόγος γιὰ «γενοκτονία».

8. Ποτὲ μέχρι τώρα στὴν ἐλληνικὴ ἱστορία δὲν διδασκόμασταν γιὰ Γενοκτονία ἀλλὰ γιὰ Καταστροφὴ. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ συνεπάγεται τὴν ἐπιδίωξη γιὰ μεροληπτικὴ ἱστορία καὶ «ἀπόπειρα μετᾶλλαξης τῆς ἱστορικῆς ἐμπειρίας καὶ τῶν γεγονότων».

9. Ὅπως καὶ παλιά, ἔτσι καὶ ἡ πρόσφατη ἀναφορὰ στὴν μικρασιατικὴ γενοκτονία εἶναι πολιτικάντικη.

Ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα εἶναι συζητήσιμα, ἂν ὄχι σαθρά.

1. & 9. Ἀκόμη κι ἂν ὀφείλεται σὲ μικροπολιτικὲς σκοπιμότητες ἡ ἀναγνώριση τῆς γενοκτονίας, δὲν σημαίνει ὅτι ὀφείλεται μόνο σὲ αὐτές. Ὑπάρχει καὶ ἡ περίπτωση στὴν ὁποία μιὰ ὁμάδα τοῦ πληθυσμοῦ (Μικρασιάτες καὶ Πόντιοι), τῆς ὁποίας ἡ ἄποψη καὶ ἡ ἐμπειρία γιὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1914-1922 δὲν εἶχε ὥς τότε ἐνσωματωθεῖ στὴν ἰδεολογία τοῦ ἐλληνικοῦ ἐθνοκράτους, ὄντως νὰ ἀκολουθήσει ἐσωκομματικὲς τακτικὲς πίεσης ἀλλὰ μὲ σκοπὸ νὰ πετύχει ἕναν δίκαιο στόχο, νὰ τὴν εἰσακούσει ἐπιτέλους τὸ ἔθνος καὶ νὰ ἐνσωματώσει τὴν ἐμπειρία τῆς στὴν κοινὴ νεοελληνικὴ ἀντίληψη. Αὐτό, τὰ μέσα, δὲν ἀποδεικνύει τὴν ἀνυπαρξία γενοκτονίας.

2. Τὸ ὅτι τὸ ἐλληνικὸ κράτος μετὰ τὴν ἀναγνώριση δὲν ἔκανε τίποτε γιὰ νὰ προωθήσει στὴ διεθνή κοινότητα τὴν ἄποψη πὼς συνέβη γενοκτονία δὲν ἀποδεικνύει οὔτε τὴν ἀνυπαρξία γενοκτονίας οὔτε ὅτι δὲν τὴν πίστευε τὸ ἴδιο. Μὲ δεδομένο τὴν ἀδυναμία κι ἐξάρτηση τῆς Ἑλλάδας, τὴν τυφλὴ προσκόλλησή τῶν πολιτικῶν τῆς στὶς συμμαχίες ἀκόμη καὶ στὶς περιπτώσεις ὅπου προτεραιότητα πρέπει νὰ ἔχει τὸ ἐθνικὸ συμφέρον κι ὄχι τὸ συμμαχικὸ, καί, τέλος, τὴν ἄρνηση νὰ διανοηθοῦν μιὰ πιὸ ἀνεξάρτητη ἐξωτερικὴ πολιτικὴ, ἦταν ἀναπόφευκτο νὰ μὴν προωθήσουν τὴν ὑπόθεσιν τῆς διεθνoῦς ἀναγνώρισης τῆς Γενοκτονίας –ἀκόμη κι ἂν πίστευαν ὅτι συνέβη γενοκτονία– καὶ νὰ λουφάξουν μὲ τὶς πρῶτες τουρκικὲς ἀντιδράσεις. Μὲ ἄλλα λόγια, τὸ ὅτι οἱ Ἀρμένιοι πολιτικοὶ σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς Ἕλληνες, στάθηκαν στὸ ὕψος τῶν περιστάσεων καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ λαοῦ τους δὲν ὀφείλεται ὑποχρεωτικὰ στὸ ὅτι μόνο οἱ Ἀρμένιοι κι ὄχι κι οἱ Μικρασιάτες ὑπέστησαν Γενοκτονία. Μπορεῖ νὰ ὀφείλεται στὸ ὅτι δὲν εἶχαν νὰ χάσουν τίποτε, σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς Ἕλληνες πολιτικούς, οἱ ὁποῖοι μπορεῖ καὶ νὰ ἀντιμετωπίζονται μὲ ἐχθρικὸ τρόπο ἀπὸ τὶς ἐπικυρίαρχες δυνάμεις, νὰ πέφτουν σὲ δυσμένεια καὶ τελικὰ νὰ παύονται ἀπὸ αὐτές. Ἄλλωστε, θὰ ἦταν ἄκομφο (ἢ μεταμοντέρνο) νὰ ὑποστηρίζεται ὅτι δὲν ὑπῆρξε ἀρμενικὴ γενοκτονία προτοῦ τὴν ἀναγνωρίσει μέρος τῆς διεθνoῦς κοινότητας. Καὶ θὰ ἦταν ἀκόμη πιὸ ἀστεῖο νὰ γίνεταί ἄρνηση τῆς γενοκτονίας ἐνῶ τοῦρκοι ἱστορικοὶ ἔχουν κάνει λόγο γιὰ γενοκτονία τῶν Ἑλλήνων.

3. Η αντιπαραβολή έθνοκάθαρσης και γενοκτονίας είναι λανθασμένη. Τόσο γιατί στην προνεωτερική Όθωμανική Αυτοκρατορία δεν υπήρχαν... φούρνοι και βιομηχανικές υποδομές ούτε μπορούσε να γίνει τεχνικός-όρθολογικός σχεδιασμός εξόντωσης, όσο και γιατί στη γενοκτονία μπορεί να συμπεριληφθεί ή έθνοκάθαρση αλλά και γιατί οι Όθωμανοί δεν είχαν πρόβλημα με τον συνδυασμό των δυο επιδιώξεων. Η διαδικασία των έκτοπισμών και των έσκεμμένων κακουχιών, το ήξεραν ή το φαντάζονταν οι Όθωμανοί, και το σχεδίασαν (π.χ. παραμονή στην ύπαιθρο υπό χαμηλές θερμοκρασίες έπειτα από υποχρεωτική λήψη λουτρού, μη σταμάτημα της πορείας για περίθαλψη των γυναικών που γεννούσαν κ.ά.), θα όδηγούσε τόσο στην εξόντωση σημαντικού τμήματος των έκτοπιζόμενων (γυναικόπαιδα, άρρωστοι), όσο και στην όριστική απομάκρυνση των υπόλοιπων, που θα επιβίωναν, από την πατρίδα τους. Είναι στην καλύτερη περίπτωση άτυχες να υποστηρίζεται ότι οι Όθωμανοί δεν σκέφτηκαν την υπόθεση της εξόντωσης των Μικρασιατών δια του παρατεταμένου και με προσχεδιασμένες κακουχίες έκτοπισμού. Έθνοκάθαρση και γενοκτονία δεν αλληλοαποκλείονται.

4., 5. & 6. Το ότι ό όρος γενοκτονία πρωτοεμφανίστηκε μετά το 1922 δεν σημαίνει κάτι. Γενοκτονίες και απόπειρες εξόντωσης με κάθε τρόπο των έχθρικών πληθυσμών παρατηρούνται σε κάθε εποχή, μόνο τα μέσα αλλάζουν. Η άποψη του Ν. Φίλη ότι γενοκτονία υφίσταται μόνο αν επιχειρηθεί ή εξόντωση όλου του πληθυσμού δείχνει (στην καλύτερη περίπτωση) την άγνοιά του και το ότι μιλά για γενοκτονία χωρίς να έχει καν διαβάσει τον όρισμό της γενοκτονίας από τον ΟΗΕ (<http://www.hrweb.org/legal/genocide.html> άρθρο 2ο). Στον όρισμό ρητά χαρακτηρίζεται γενοκτονία όχι απλώς κάθε πράξη με σκοπό την εξόντωση όλης της (έθνοτικής κ.ά.) ομάδας αλλά, επίσης, και τμήματός της. Δεν χρειάζεται να υπάρχουν πράξεις με σκοπό την εξόντωση όλων των Μικρασιατών, Άρμενίων κ.λπ.: Το ότι δεν εξοντώθηκαν όλοι οι Μικρασιάτες δεν αποδεικνύει ότι δεν είναι έπιστημονικά έγκυρη ή άναγνώριση της γενοκτονίας τους. Ούτε ή Σύμβαση για την Πρόληψη και Τιμωρία του Έγκλήματος της Γενοκτονίας θέτει ως προϋπόθεση για άναγνώριση μιās γενοκτονίας το αν αυτή έγινε στα πλαίσια έδαφικών διεκδικήσεων ή όχι.

7. Ότι μετά το 1945 και για πολύ καιρό δεν χρησιμοποιήθηκε για άλλες περιπτώσεις ό όρος γενοκτονία δεν αποδεικνύει ότι στην Μικρά Άσία δεν πραγματοποιήθηκε γενοκτονία έκ μέρους των Τούρκων αλλά απλώς ότι μετά τον Β' Π.Π. ακολούθησε μιá μακρά σχετικά είρηνική περίοδος οι φρικαλεότητες της όποίας ήταν λιγότερες σε σύγκριση με τις φρικαλεότητες του Β' Παγκοσμίου. Άλλά αυτό δεν λέει αν ήταν ή όχι γενοκτονία όσα συνέβησαν κατά τη δεκαετία του 1910 και πριν την σχετικά μεγάλη μεταπολεμική είρηνική περίοδο. Ούτε ή πιθανή χρησιμοθηρική ή διευρυμένη χρήση του στην α, β, γ περίπτωση αποδεικνύει ότι ή δ περίπτωση, στη Μικρά Άσία, είναι παρόμοια και ότι και σε αυτήν δεν είναι κατάλληλος ό όρος γενοκτονία. Άλλωστε, εάν ή διεύρυνση του όρου έχει γίνει αποδεκτή, τότε άκόμη και με βάση τα νομικίστικα και σχολαστικά κριτήρια των άρνητών της γενοκτονίας των Μικρασιατών οι άρνητές πρέπει πλέον να μήν την άρνούνται.

8. Το ότι ποτέ δεν διδασκόμασταν ως τα 1990 την Γενοκτονία αλλά μόνο την Καταστροφή δεν αποδεικνύει την έγκυρότητα της παλαιάς ή της νέας έρμηνείας. Την άλλαγή αυτή στην έρμηνεία μπορούμε να την δοΰμε κι έτσι: Ός τα 1990 το δόγμα της έλληνοτουρκικής φιλίας επέβαλε τον έξαναγκασμό σε σιωπή της ιστορικής έμπειρίας του ένός τρίτου του έλληνικού πληθυσμού. Το δόγμα αυτό ασπάζονταν τόσο ή νατοϊκή-φιλότουρκη Δεξιά όσο και ή κάθε απόχρωσης Άριστερά ή όποια αντιμετώπιζε τους σφαγείς ως αντιιμπεριαλιστές. Μεσοπολεμικά, υπήρχε ή άνάμνηση της Ήττας ή όποια χρησιμοποιείτο τρομοκρατικά προς όσους δεν αποδέχονταν τη σιωπή (μαζί με τα άμεσα προβλήματα επιβίωσης), ενώ μεταπολεμικά υπήρχε έξάρτηση της χώρας από τη Δύση. Κάποια στιγμή, στη δεκαετία του 1990, και λόγω των γεγονότων του 1989-1991 παρουσιάστηκε πρόβλημα με τη δυνατότητα της Άριστεράς να επιβάλλει στην έλληνική κοινή γνώμη τις μειοψηφικές μεσοπολεμικές και σοβιετόδουλες αφήγησεις της για τα γεγονότα του 1922 ενώ παράλληλα ή Δεξιά έβλεπε την έχθρότητα των έπεμβάσεων των δυτικών Συμμάχων της στα Βαλκάνια. Έτσι, δημιουργήθηκε μιá ρωγή στην έρμηνεία του 1922, την όποία έκτοτε ανέλαβαν να κλείσουν πολλοί.

Ὅσον ἀφορᾷ, τώρα, τὸ θέμα τῆς ἀπαγόρευσης τῆς ἄρνησης τῆς γενοκτονίας, πρέπει κανεὶς νὰ ἐφαρμόξει ἴδια ἀντιμετώπιση σὲ κάθε περίπτωση καὶ νὰ μὴν παριστάνει στὴν μία περίπτωση τὸν δημοκράτη ἐνῶ στὴν ἄλλη τὸν φιλελεύθερο πλουραλιστὴ. Εἴτε πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὸ ὅτι ὁρισμένα πράγματα εἶναι ἀδιαπραγμάτευτα γιὰ μιὰ κοινωνία καὶ γιὰ ὅσους ἔχουν θέσῃ σὲ αὐτήν, εἴτε πρέπει κανεὶς νὰ εἶναι μέχρι τελικῆς πτώσεως φιλελεύθερος καὶ μεταμοντέρνος. Καὶ τὰ δυὸ εἶναι συζητήσιμα, φυσικά, ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ εἶναι ἀπαράδεκτο εἶναι ἡ ἐπιλεκτικὴ ἀποδοχὴ τῶν δυὸ αὐτῶν ἀντιλήψεων. Ἄν γιὰ ἄλλες γενοκτονίες πρέπει νὰ ὑφίσταται δίωξις σὲ περίπτωση ἄρνησός τους, τότε τὸ ἴδιο πρέπει νὰ γίνεται καὶ γιὰ τὴν μικρασιατικὴν. Ἄν δὲν πρέπει νὰ διώκεται ἡ ἄρνησις γιὰ μιὰ γενοκτονία, δὲν πρέπει νὰ διώκεται γιὰ καμμία ἄλλη. Μισόλογα προκειμένου νὰ ροκανίζεται ἡ ἐλληνικὴ ἐθνικὴ ταυτότητα καὶ νὰ συνεχίζεται ἡ γενοκτονία Ἀρμενίων, Ἑβραίων ἢ Ἑλλήνων στὸ ἐπίπεδο τῆς συλλογικῆς μνήμης τους δὲν ἔχουν νόημα.

[Πηγή](#)